

រោង ៤ ឆ្នាំ.

- *****

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรอมโชติกิจวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๕
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอภิธรรมิกะโท

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจจยสังคหะ

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. จงแสดงมาติกาทั้ง ๖ พร้อมด้วยความหมาย?

ตอบ แสดงมาติกา ทั้ง ๖ พร้อมด้วยความหมายดังนี้คือ

๑. เวทนาสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยประเภทแห่ง เวทนา ๓ หรือ ๕
๒. เหตุสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยประเภทแห่งเหตุ ๖
๓. กิจจสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยประเภทแห่ง กิจ ๑๔ และฐาน ๑๐
๔. ทวารสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยประเภทแห่งทวาร ๖
๕. อารัมมณสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยประเภทแห่งอารมณ์ ๖
๖. วัตถุสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยประเภทแห่งวัตถุ ๖

๒. ก. คำว่า เหตุ หมายความว่าอย่างไร ? ผลที่เกิดจากเหตุนั้น ได้แก่อะไร?

ข. เจตสิกที่ทำหน้าที่มากที่สุดนั้น มีกี่ดวง ? คืออะไรบ้าง ? ให้บอกหน้าที่นั้น ๆ มาด้วย ?

ตอบ ก. คำว่า เหตุ หมายความว่า เป็นธรรมที่ให้ผลเกิดขึ้น และให้ผลธรรมนั้นตั้งมั่นในอารมณ์ และให้เจริญขึ้นได้ ผลที่เกิดจากเหตุนั้น ได้แก่ กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ที่เป็นกุศลบ้าง อกุศลบ้าง อพยากตะบ้าง

ข. เจตสิกที่ทำหน้าที่มากที่สุดนั้นมี ๗ ดวง คือ สัมผัสจิตตสธารณเจตสิก ๗ ทำหน้าที่ ๑๔ อย่าง คือ ๑. ปฏิสนธิกิจ ๒. ภวังคกิจ ๓. อาวัชชนกิจ ๔. ทัสสนกิจ ๕. สวณกิจ ๖. ข่ายนกิจ ๗. สายนกิจ ๘. ผุสณกิจ ๙. สัมปฏิจจนกิจ ๑๐. สันตึรณกิจ ๑๑. โภจวิพพณกิจ ๑๒. ชวณกิจ ๑๓. ตทารัมมณกิจ ๑๔. จุตติกิจ ฯ

๓. ก. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้

จตุตถํ นิสสิตา กาเม

สตุต รุเป จตุพพิธา

ติวตถํ นิสสิตารูเป

ธาทเวกานิ สสิตา มตา

ข. ในสมุจจยสังคหะ มีธรรมอยู่กี่หมวด คืออะไรบ้าง ? ให้บอกความหมายของหมวดนั้น ๆ มาด้วย?

ตอบ ก. แปลคาถาดังต่อไปนี้ นักศึกษาทั้งหลายพึงทราบวิญญูณธาตุ ๗ ที่อาศัยวัตถุรูป ๖ เกิดในกามภูมิ ๑๑ พึงทราบวิญญูณธาตุ ๔ คือ จักขุวิญญูณธาตุ โสตวิญญูณธาตุ มโนธาตุ มโนวิญญูณธาตุ ที่อาศัยวัตถุรูป ๓ คือ จักขุวัตถุ โสตวัตถุ หทัยวัตถุ เกิดในรูปภูมิ ๑๕ (เว้นอสัญญสัตตภูมิ) พึงทราบมโนวิญญูณธาตุ ๑ ที่ไม่ได้ อาศัยวัตถุรูป เกิดในอรุณภูมิ ๔

ข. ในสมุจจยสังคหะ มีธรรมอยู่ ๔ หมวดคือ

๑. อกุศลสังคหะ การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลโดยส่วนเดียวหมวดหนึ่ง
๒. มิสสกสังคหะ การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นกุศล อกุศล อพยากตทั้ง ๓ ปนกันหมวดหนึ่ง
๓. โพธิปักขิยสังคหะ การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นฝ่ายมรรคญาณหมวดหนึ่ง
๔. สัมผัสสังคหะ การแสดงสงเคราะห์จิต เจตสิก รูป นิพพาน ซึ่งเป็นวัตถุธรรมทั้งหมดรวมกันหมวดหนึ่ง

๔. กิเลส มีกี่ชนิด คืออะไรบ้าง และจงแสดงการประหารกิเลสทั้งหมด โดยศีล สมาธิ ปัญญา ?

ตอบ กิเลสมี ๓ ชนิด คืออนุสัยกิเลส ปริยฐานกิเลส วิตีกมกิเลส

แสดงการประหารกิเลสโดยศีล สมาธิ ปัญญา ดังนี้

๑. ศีลกุศล สามารถประหาร วิตีกมกิเลสได้
๒. สมาธิกุศล สามารถประหาร ปริยฐานกิเลสได้
๓. ปัญญาในมรรค สามารถประหาร อนุสัยกิเลสได้

๕. ก. ในสัพพสังคหะ มีธรรมอยู่กี่หมวด คืออะไรบ้าง ? เมื่อว่าโดยประเภทแล้วมีเท่าไร ?

ข. ธรรมที่เป็นความจริงของพระอริยเจ้า มีชื่อเรียกว่าอย่างไร ? มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงมาพร้อมความหมาย และองค์ธรรม

ตอบ ก. ในสัพพสังคหะมีธรรมอยู่ ๕ หมวดคือ

๑. ชันธ ๒. อุปาทานักขันธ ๓. อายตนะ ๔. ธาตุ ๕. สัจจะ

เมื่อว่าโดยประเภทแล้วมี ๓๙ (ไม่ต้องนับอุปาทานักขันธโดยเฉพาะ)

ข. ธรรมที่เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลายมีชื่อเรียกว่า อริยสัจจะมี ๔ อย่างคือ

๑. ทุกขสัจจะ ธรรมที่เป็นทุกข์ เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลาย
องค์ธรรมได้แก่ โลกียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) รูป ๒๘
๒. สมุทยสัจจะ ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลาย
องค์ธรรมได้แก่ โลกเจตสิก
๓. นิโรธสัจจะ ธรรมที่เป็นเครื่องดับทุกข์ เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลาย
องค์ธรรมได้แก่ นิพพาน
๔. มรรคสัจจะ ธรรมที่เป็นเหตุให้ถึงความดับทุกข์ เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลาย
องค์ธรรมได้แก่ มัคคังคเจตสิก ๘ ดวง มีปัญญาเจตสิก เป็นต้น ที่ในมรรคจิต ๔

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๕

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะโท

สอบวันเสาร์ที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจจยสังคหะ

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก.ปริจเฉทที่ ๓ เรียกว่า ปกิณณกสังคหะนั้น เพราะเหตุใด ?

ข. นามเตปญญาส คือสภาวะธรรม ๕๓ นั้นได้แก่อะไร ? และให้แสดงประเภทของเวทนาโดยนัยทั้ง ๒ นั้นด้วย

ตอบ ก. ปริจเฉทที่ ๓ เรียกว่า ปกิณณกสังคหะนั้น เพราะเหตุว่า การแสดงสงเคราะห์จิต เจตสิก โดยเรียงรายทั่วไป คือแสดงสงเคราะห์โดยประเภทแห่งเวทนาบ้าง เหตุบ้าง กิจบ้าง ทวารบ้าง อารมณ์บ้าง วัตถุบ้าง เพราะเหตุนี้ ปริจเฉทที่ ๓ จึงเรียกว่า ปกิณณกสังคหะ

ข. นามเตปญญาส คือ สภาวะธรรม ๕๓ นั้นได้แก่อะไรทั้งหมด ว่าโดยลักษณะแล้วนับรวมเป็น ๑ เจตสิก ๕๒ และประเภทของเวทนาโดยนัยทั้ง ๒ นั้นคือ

๑. อารัมมณานุกรณลักษณะนัย คือ อาการเป็นไปแห่งการเสวยอารมณ์

๒. อินทริยเภทนัย คือ การเป็นใหญ่เป็นผู้ปกครอง

๒. ก. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ โดยเวทนา ๓ มาดู ?

ข. เมื่อจำแนกจิตโดยเหตุ ๖ แล้วมีแต่ อเหตุกจิต เอกเหตุกจิต ทวิเหตุกจิต ตติเหตุกจิต ส่วนจตุเหตุกจิต ปัญจเหตุกจิต ฉเหตุกจิต นั้นไม่มี ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุใด?

ตอบ ก. จำแนกจิต ๑๒๑ โดยเวทนา ๓ ดังนี้คือ

๑. จิตที่เกิดพร้อมด้วยสุขเวทนามี ๖๓ คือ สุขสหคตกายวิญญูณจิต ๑ โสมนัสสสหคตจิต ๖๒

๒. จิตที่เกิดพร้อมด้วยทุกขเวทนามี ๓ คือ ทุกขสหคตกายวิญญูณจิต ๑ โทมนัสสสหคตจิต ๒

๓. จิตที่เกิดพร้อมด้วยอุเบกขาเวทนามี ๕๕ คือ อุเบกขาสหคตจิต ๕๕

ข. การที่จตุเหตุกจิต ปัญจเหตุกจิต ฉเหตุกจิต ไม่มีนั้น เพราะอกุศลเหตุมีเพียง ๓ กุศลเหตุ และอัปยาคตเหตุ ก็มีเพียง ๓ ธรรมดาอกุศลเหตุ กับ กุศลเหตุ หรือกับอัปยาคตเหตุ นั้น เกิดขึ้นพร้อมกันในจิตดวงเดียวกันไม่ได้ ฉะนั้น จตุเหตุกจิต ปัญจเหตุกจิต ฉเหตุกจิต จึงไม่มี

๓. ให้แสดงการจำแนกฐาน ๑๐ โดยจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ มาดู ?

ตอบ แสดงการจำแนกฐาน ๑๐ โดยจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดังนี้คือ

๑. จิตที่ทำหน้าที่ใน ปฏิสนธิฐาน ภวังคฐาน จุตติฐาน มี ๑๙ ดวงคือ อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๙

๒. จิตที่ทำหน้าที่ในอาวัชชนฐาน มี ๒ ดวงคือ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ มโนทวาราวชชนจิต ๑ ขณะเกิดในมโนทวาร

๓. จิตที่ทำหน้าที่ในปัญจวิญญูณฐาน มี ๑๐ ดวงคือ ทวิปัญจวิญญูณจิต ๑๐

๔. จิตที่ทำหน้าที่ในสัมปวิจจนฐานมี ๒ ดวงคือ สัมปวิจจนจิต ๒

๕. จิตที่ทำหน้าที่ใน สันตிரณฐาน มี ๓ ดวงคือ สันตிரณจิต ๓

๖. จิตที่ทำหน้าที่ใน โภจวิญญูณฐานมี ๑ ดวงคือ มโนทวาราวชชนจิต ๑ ขณะเกิดในปัญจทวาร

๗. จิตที่ทำหน้าที่ใน ขวณฐานมี ๕๕ หรือ ๘๗ ดวงคือ อกุศลจิต ๑๒ หลีตุปปาทจิต ๑ มหากุศลจิต ๘ มหา
กิริยาจิต ๘ มหัคคตกุศลจิต ๙ มหัคคตกิริยาจิต ๙ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๓๐

๘. จิตที่ทำหน้าที่ใน ตทาร์มณฐานมี ๑๑ ดวงคือ สันตึรณจิต ๓ มหาวิปากจิต ๘

๔. ให้แสดงการจำแนกทวาริกจิต และทวารวิมุตตจิตดังต่อไปนี้โดยอารมณและกาล

ก. จักขุทวาริกจิต

ข. มโนทวาริกจิต

ค. ทวารวิมุตตจิต

และนิพพานกับบัญญัติทั้ง ๒ นี้ พ้นจากกาลทั้ง ๓ เรียกว่ากาลวิมุตตอารมณ เช่นนี้เพราะเหตุใด ?

ตอบ จำแนกทวาริกจิต ทวารวิมุตตจิต โดยอารมณและกาลดังนี้คือ

ก. จักขุทวาริกจิต ๔๖ มีรูปารมณที่เป็นปัจจุบันอย่างเดียว

ข. มโนทวาริกจิต ๖๗ หรือ ๙๙ มีอารมณ ๖ ที่เป็นปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุตต ตามสมควรแก่
อารมณ

ค. ทวารวิมุตตจิต ๑๙ มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่ากรรม กรรมนิमित คตินิมิต ซึ่งเป็นปัจจุบัน อดีต และ
บัญญัติ ที่ทวาริกมรณาสันนขณะรับเอามาจากภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย

และนิพพาน กับบัญญัติที่พ้นจากกาลทั้ง ๓ เรียกว่ากาลวิมุตตอารมณนั้น เพราะธรรม ๒ พวกนี้เป็นอสังขต
ธรรม ไม่ได้ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ ฉะนั้น การเกิดขึ้นของธรรม ๒ พวกนี้จึงไม่มี เมื่อไม่มีการเกิดขึ้นแล้ว ก็กล่าว
ไม่ได้ว่านิพพาน หรือบัญญัติเหล่านี้ เป็นปัจจุบัน อดีต อนาคต จึงเรียกว่า กาลวิมุตตอารมณ

๕. ให้แปลคาถาแสดงจิตที่รับอารมณโดยแน่นอน ๔ ประเภท และไม่แน่นอน ๓ ประเภท

ตอบ แปลคาถาดังต่อไปนี้

จิต ๒๕ ดวงคือ ทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓ สันตึรณจิต ๓ มหาวิปากจิต ๘ หลีตุปปาทจิต ๑ เกิดได้
ในอารมณ ๖ ที่เป็นกามธรรมอย่างเดียว

จิต ๖ ดวงคือ วิญญาณัญญาตนธมานจิต ๓ เนวสัญญานาสัญญายตนธมานจิต ๓ เกิดได้ในธรรมารมณ ที่
เป็นมหัคคตอย่างเดียว

จิต ๒๑ ดวงคือ รูปาวจรจิต ๑๕ (เว้นอภิญญาจิต ๒) อาภาสอัญญาตนธมานจิต ๓ อากิญจัญญาตนจิต ๓
เกิดได้ในธรรมารมณที่เป็นบัญญัติอย่างเดียว

จิต ๘ ดวงคือ โลกุตตรจิต ๘ เกิดได้ในธรรมารมณที่เป็นนิพพานอย่างเดียว

จิต ๒๐ ดวงคือ อกุศลจิต ๑๒ มหากุศลญาณวิปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณวิปยุตตจิต ๔ เกิดได้ใน
อารมณ ๖ ที่เป็นกามะ มหัคคตะ บัญญัติ (เว้นโลกุตตรธรรม ๙)

จิต ๕ ดวงคือ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ กุศลอภิญญาจิต ๑ เกิดได้ในอารมณ ๖ ที่เป็นกามะ มหัคคตะ
โลกุตตระ บัญญัติ (เว้นอรหัตตมรรค อรหัตตผล)

จิต ๖ ดวงคือ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ กิริยาอภิญญาจิต ๑ มโนทวาราวชชนจิต ๑ เกิดได้ในอารมณ
๖ ที่เป็นกามะ มหัคคตะ โลกุตตระ บัญญัติ โดยไม่มีเหลือ

ในอารมณสังคหะนี้ มีการสงเคราะห์จิต ๗ นัย โดยประเภทแห่งเอกัณตะ ๔ อเนกัณตะ ๓ ดังที่กล่าวมาแล้ว
ด้วยประการฉะนี้

๖. ก. คำว่า วัตถุ ในวัตถุสังคหะนี้ หมายความว่าอย่างไร วัตถุมีกี่อย่าง จงแสดงมาพร้อมมอค์ธรรม

ข. จงแสดงจิตดังต่อไปนี้

๑. จิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัยวัตถุรูปแน่นอน

๒. จิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัยวัตถุรูป ไม่แน่นอน

๓. จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้อาศัยวัตถุรูปแน่นอน

ตอบ ก. คำว่า วัตถุ ในวัตถุสังคหะนี้ หมายความว่า ธรรมที่เป็นที่อาศัยของจิตและเจตสิก ชื่อว่า วัตถุ วัตถุ มี ๖ อย่าง คือ

๑. จักขุวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ จักขุปสาท

๒. โสตรวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ โสตปสาท

๓. ฆานวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ ฆานปสาท

๔. ชิวหาวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ ชิวหาปสาท

๕. กายวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ กายปสาท

๖. หทัยวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ หทัยรูป

ข. ๑) จิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัยวัตถุรูปแน่นอน มี ๔๓ ดวง คือ ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓ โทสมูลจิต ๒ ตทารัมมณจิต ๑๑ หสิตุปปาทจิต ๑ รูปาวจรจิต ๑๕ โสตาปัตติมรรคจิต ๑

๒) จิตที่เกิดขึ้นโดยอาศัยวัตถุรูป ไม่แน่นอน มี ๔๒ ดวง คือ โภกมูลจิต ๘ โมหมูลจิต ๒ มโนทวาราวชชนจิต ๑ มหากุศลจิต ๘ มหาภิรยจิต ๘ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ อรูปาวจรภิรยจิต ๔ โลกุตตรจิต ๗ (เว้นโสตาปัตติมรรค)

๓) จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้อาศัยวัตถุรูปแน่นอน มี ๔ ดวง คือ อรูปาวจรวิปากจิต ๔

๗. ก. กิเลสมีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ? ให้แสดงมาเฉพาะชื่อ

ข. ให้แสดงการนับกิเลสโดยพิสดาร ๑,๕๐๐ มาดู ?

ตอบ ก. กิเลสมีจำนวน ๑๐ คือ ๑. โลกกิเลส ๒. โทสกิเลส ๓. โมหกิเลส ๔. มานกิเลส ๕. ทิฏฐิกิเลส ๖. วิจิกิจฉากิเลส ๗. ถีนกิเลส ๘. อุทธัจจกิเลส ๙. อหิริกกิเลส ๑๐. อนินตตัปปกิเลส

ข. แสดงการนับกิเลส โดยพิสดาร ๑,๕๐๐ อารมณ์ที่เป็นเหตุให้กิเลส ๑๐ เกิดขึ้นได้นั้นมี ๑๕๐ คือ นามเต ปัญญาสะ คือ นามธรรม ๕๓ นิพันนรูป ๑๘ ลักษณะรูป ๔ รวม ๗๕

ในอัมมัตตสันดาน คือ ภายในตัวเรามี ๗๕

ในพหิตตสันดาน คือสิ่งที่มิมีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่ภายนอกตัวเรามี ๗๕ รวม ๑๕๐ อารมณ์ ๑๕๐ คุณด้วย กิเลส ๑๐ คงเป็นกิเลส ๑,๕๐๐

๘. คำว่า สติปัฏฐาน มีความหมายอย่างไร ? แสดงวจนัตถะว่าอย่างไร ? และทำไมสติดวงเดียวจึงเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้ ?

ตอบ คำว่า สติปัฏฐาน หมายความว่า สติที่เป็นประธานให้สัมปยุตตธรรม แล้วตั้งมั่นในอารมณ์มีกาย เป็นต้น ดังมีวจนัตถะแสดงว่า สติ เอว ปฐฐานนติ สติปัฏฐาน

และการที่สติดวงเดียวเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้นั้น ก็เพราะว่า อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการกำหนด ก็มี ๔ ลักษณะ อันเป็นนิमितที่ปรากฏขึ้น ก็มี ๔ การประหาณวิปัสสนธรรมก็มี ๔ ด้วยเหตุนี้ สติดวงเดียว จึงเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้

๙ ก. ในปรมัตถธรรม ๔ ประการ เมื่อว่าโดยอายตนะแล้วมี ๑๒ ว่าโดยธาตุมี ๑๘ ที่เป็นอย่างนี้อาศัยอะไรเป็นหลัก ?

ข. จงแสดงผลที่เกิดจากอายตนะ ๑๒ โดยเฉพาะ ๆ ?

ตอบ ก. ในปรมัตถธรรม ๔ ประการ เมื่อว่าโดยอายตนะแล้วมี ๑๒ นั้น เพราะอาศัยมีประเภทต่างกันแห่งทวาร ๖ อารมณ์ ๖ เมื่อว่าโดยธาตุ มี ๑๘ นั้นเพราะอาศัยทวาร ๖ อารมณ์ ๖ และวิญญาณ ๖

ข. ผลที่เกิดจากอายตนะ ๑๒ โดยเฉพาะ ๆ นั้น มีดังนี้คือ

๑. จักขุวิญญาณ การเห็น เป็นผลของจักขายตนะ กับ รูปายตนะ

๒. โสทวิญญาน การได้ยิน เป็นผลของ โสตายตนะ กับ สัททายตนะ

๓. ฆานวิญญาน การรู้กลิ่น เป็นผลของฆานายตนะ กับคันธายตนะ

๔. ชิวหาวิญญาน การรู้รส เป็นผลของชิวหายตนะ กับรสายตนะ

๕. กายวิญญาน การรู้ถูกต้อง เป็นผลของกายายตนะ กับ โผฐัพพายตนะ

๖. จิต ๗๖ (เวทนาปิฎกวิญญานจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓) มีการรู้อารมณ์ และคิดนึกในเรื่องราวทั้งปวง เป็นผลของมนายตนะ กับธัมมายตนะ ฯ

๑๐. จงตอบคำถามดังต่อไปนี้

ก. สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ เป็นชั้นอะไรบ้าง?

ข. หทยวัตถุเป็นอายตนะอะไร ?

ค. อเหตุกิริยาจิต ๓ เป็นธาตุอะไรบ้าง ?

ง. รูป ๒๘ นิพพาน เป็นสัจจะอะไรบ้าง ?

จ. องค์ธรรมของธัมมมารมณ ธัมมายตนะ ธัมมธาตุ เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ก. สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ เป็นเวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์

ข. หทยวัตถุ เป็นธัมมายตนะ

ค. อเหตุกิริยาจิต ๓ เป็นมโนธาตุ มโนวิญญานธาตุ

ง. รูป ๒๘ เป็นทุกขสัจจะ นิพพาน เป็นนิโรธสัจจะ

จ. องค์ธรรมของธัมมายตนะ กับธัมมธาตุนั้น เหมือนกัน ได้แก่ เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน

ส่วนขององค์ธรรมของธัมมมารมณนั้น ได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ปสาทรูป ๕ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน บัญญัติ

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย